

บทที่ 6

แนวทางการวางแผนและการจัดการหาบเร่แผงลอยในนครเชียงใหม่

หาบเร่แผงลอย เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นรูปแบบหนึ่งของระบบการค้าขายของธุรกิจการค้าของเมืองไทย และประเทศทางตะวันออก เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่สามารถจะดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เป็นอย่างดี เป็นอาชีพที่มีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมเมือง มีบทบาทในการพยุงราคาสินค้าไม่ให้สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ช่วยกระจายสินค้าให้เป็นไปอย่างทั่วถึง ราคายุติธรรม อีกทั้งยังให้ความสะดวกสบายแก่ประชาชนในการเลือกซื้อสินค้าที่จำเป็น และช่วยให้ผู้มีรายได้น้อยมีงานทำ มีรายได้จุนเจือครอบครัว นอกจากนี้ยังเป็นการแต่งแต้มสีสันให้แก่สังคม ทำให้เมืองมีเสน่ห์ มีชีวิตชีวา เพิ่มความคึกคักและน่าอยู่อาศัยให้กับเมือง แต่ขณะเดียวกันการค้าหาบเร่แผงลอยก็มีส่วนสร้างผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในทางที่เลวลง ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ กับเมือง โดยเฉพาะการบุกรุกบาทวิถีและถนน ตลอดจนที่สาธารณะและที่ว่างเอกชนเพื่อวางแผงลอยจำหน่ายสินค้า สร้างความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย กะกุกกักขวางทางเดินของผู้ที่สัญจรไปมา ทำให้เกิดการแออัด ตลอดจนก่อให้เกิดความสกปรกกับพื้นที่ทางเท้า และเกิดอันตรายได้ถ้ามีการปรุงอาหาร มีเตาไฟ และความร้อน เป็นต้น แต่ถ้าได้มีแนวทางและมาตรการที่เข้มงวด ประกอบกับการควบคุมบริเวณขอบเขตที่แน่ชัดว่าบริเวณใดยินยอมให้เป็นที่ตั้งของหาบเร่แผงลอย พร้อมทั้งกำหนดควบคุมรูปแบบ ขนาด ให้เป็นไปตามมาตรฐานและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ก็น่าที่จะทำให้เมืองมีความน่าอยู่มากยิ่งขึ้น

การพัฒนาและจัดการหาบเร่แผงลอยที่เกิดขึ้นควรที่จะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับปรัชญาหรือความคิดที่มีเหตุผลและเกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย อันได้แก่ ตัวผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเอง ประชากรเมือง และหน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบในการดำเนินการ ซึ่งต่างฝ่ายก็มองและคาดหวังผลที่จะได้รับแตกต่างกัน ตลอดจนความสัมพันธ์ที่มีต่อเมือง

6.1 แนวทางการวางแผนและการจัดการ

แนวทางการวางแผนและการจัดการหาบเร่แผงลอยในเมืองเชียงใหม่ นั้นจะต้องดำเนินการควบคู่กันไปในภาพรวมของเมืองและในระดับพื้นที่ที่เล็กลง โดยพยายามหาแนวทางการจัดการที่เป็นไปได้สำหรับกลุ่มของการค้าหาบเร่แผงลอยแต่ละประเภทที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่ายมากที่สุด และเหมาะสมกับบทบาทและศักยภาพของพื้นที่ แต่เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้มีข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณ ทำให้ไม่สามารถรวบรวมความคาดหวังจากทุกฝ่าย

ได้ละเอียดในทุกกลุ่มหาบเร่งแผงลอยเท่าที่ควร จึงได้เลือกทำการเจาะลึกลงไปโดยเฉพาะกลุ่มการค้าหาบเร่งแผงลอยในบริเวณพื้นที่พิเศษของเมือง คือ บริเวณตลาดวโรรส-ตันลำไย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญมากของเมืองจุดหนึ่ง โดยทำการออกแบบสอบถามถึงความคาดหวังในการหาแนวทางการจัดการหาบเร่งแผงลอยจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งสามฝ่าย ขณะที่ได้ใช้วิธีการออกสัมภาษณ์กับกลุ่มการค้าหาบเร่งแผงลอยในกลุ่มรูปแบบการค้าหาบเร่งแผงลอยที่เหลือ มีผลการสำรวจคือ

ในพื้นที่คัดเลือกเป็นตัวอย่างในการออกแบบสอบถาม (บริเวณพื้นที่พิเศษของเมือง : โดยรอบตลาดวโรรส-ตันลำไย) จากการออกแบบสอบถามพบว่าสิ่งที่ประชากรเมืองและผู้มาใช้บริการหาบเร่งแผงลอยคาดหวังคือ

ในด้านที่ตั้งการค้า : พบว่าสิ่งที่ได้รับความคาดหวังมากที่สุดจากประชากรเมืองและผู้มาใช้บริการคือ กว้างร้อยละ 62 เห็นควรให้การค้าหาบเร่งแผงบางส่วนทำการค้าขายที่เดิมต่อไปได้ ขณะที่อีกบางส่วนต้องขยับเข้าสู่พื้นที่ที่กำหนด หรือการจัดหาสถานที่แห่งใหม่ที่อยู่ใกล้เคียงมาจำหน่ายสินค้าแทนที่เดิม ขณะที่มีเพียงประมาณร้อยละ 3 เห็นควรให้มีการจัดการค้าหาบเร่งแผงลอยให้พ้นจากบริเวณนี้ โดยไม่ยอมให้มีการค้าขายอีกต่อไป

ในด้านโครงสร้าง : พบว่าส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 82 เห็นควรสนับสนุนให้มีการปรับปรุงในด้านโครงสร้างและรูปลักษณะของการค้าหาบเร่งแผงลอยให้เหมาะสมกับการค้าแต่ละประเภทและเอกลักษณ์ของเมือง และประมาณร้อยละ 40 เสนอให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการค้าหาบเร่งแผงลอยให้อยู่ในรูปแบบที่ถูกกฎหมายมากยิ่งขึ้น และอนุรักษ์การค้าหาบเร่งแผงลอยที่มีคุณค่าบางชนิดไม่ให้สูญหายหรือเปลี่ยนแปลงไป

ในด้านสภาพพื้นที่ : พบว่ากว่าร้อยละ 88 เห็นว่าควรปรับปรุงสภาพพื้นที่ให้มีสภาพที่ดีขึ้นกว่าเดิมในส่วนที่ไม่เรียบร้อย รองลงมาคือการปรับสภาพพื้นที่ใหม่ทั้งหมด ขณะที่มิได้เห็นว่าจะปล่อยให้คงสภาพเดิมไว้น้อยมาก

ขณะที่ตัวผู้ค้าหาบเร่งแผงลอยเองเกือบทั้งหมดคาดหวังที่จะได้ทำการค้าขายต่อไปในพื้นที่ด้วยสาเหตุและความจำเป็นต่าง ๆ โดยยินยอมรับเงื่อนไขบางอย่างที่สามารถจะยอมรับได้จากทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการควบคุมดูแล เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย ขณะที่ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเองคาดหวังที่จะหาแนวทางการจัดการที่เป็นไปได้ต่อการค้าประเภทนี้ให้มากที่สุด โดยหวังว่าจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่น้อยที่สุดเช่นกัน ซึ่งในระยะที่ผ่านมาก็ได้มีการดำเนินมาตรการหลาย ๆ อย่างควบคู่กันไปตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่แต่ก็ยังไม่เป็นแนวทางที่ชัดเจนเท่าที่ควร

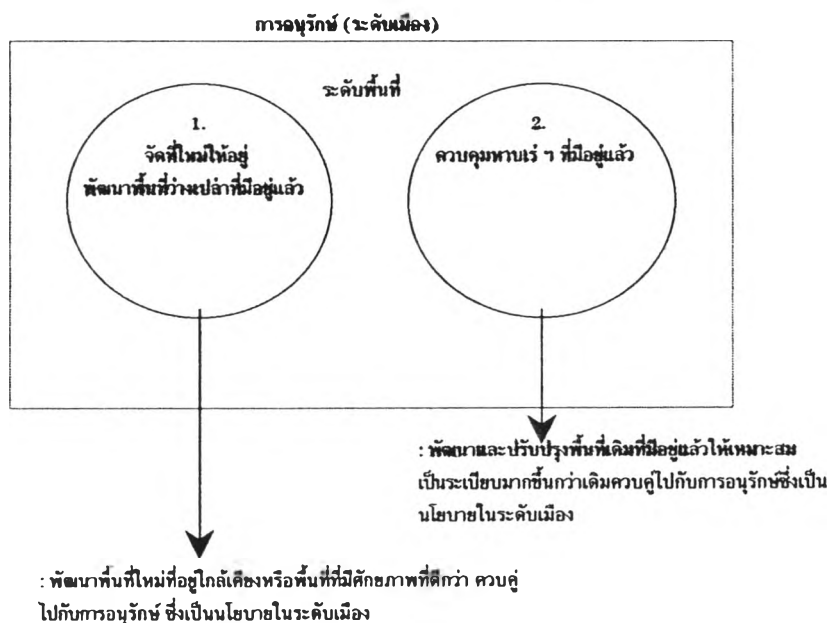
และจากการออกสัมภาษณ์ถึงความคาดหวังในการหาแนวทางการจัดการกลุ่มหาบเร่งแผงลอยที่เหลือจากทุก ๆ ฝ่าย พบว่ามีความเห็นที่ไม่แตกต่างกันมากนักกับตัวอย่างที่ได้จากการออกแบบสอบถามถึงความคาดหวังในการจัดการพื้นที่พิเศษของเมือง เช่น บริเวณตลาดวโรรส-ตันลำ

ใย โดยมีเสริมเข้ามาในด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดการบางอย่างที่ต่างกันออกไปตามสภาพของกลุ่มหาบเร่แผงลอยที่แตกต่างกัน

จากสภาพของการค้าหาบเร่แผงลอยในปัจจุบัน สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการค้าประเภทนี้ รวมไปถึงสภาพทั่วไปของเมืองเชียงใหม่ในด้านต่าง ๆ ตลอดจนนโยบายและแนวทางการพัฒนาเมือง และที่สำคัญคือความคาดหวังที่มีต่อการค้าหาบเร่แผงลอยจากทุก ๆ ฝ่าย ทำให้พอจะสรุปออกมาได้ว่า การหาแนวทางการจัดการหาบเร่แผงลอยจึงน่าที่จะเป็นแนวทางที่ทำให้การค้าหาบเร่แผงลอยมีความสมบูรณ์ในแง่ของการพัฒนา ซึ่งจะเป็แนวทางที่น่าจะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันมากที่สุด

โดยจากข้อมูลสภาพทั่วไปของเมืองเชียงใหม่ สภาพทั่วไปของการค้าหาบเร่แผงลอยในแง่มุมต่าง ๆ ตลอดจนนโยบาย แผนงานหรือแนวทางการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ ตลอดจนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากทุก ๆ ฝ่ายในการหาแนวทางจัดการต่อการค้าประเภทนี้ ทำให้พอสรุปได้ว่าการประยุกต์ใช้มาตรการหลักต่าง ๆ ข้างต้นน่าจะเป็นไปในรูปแบบของการผสมผสานระหว่างมาตรการต่าง ๆ มากกว่าที่จะดำเนินมาตรการหลักเพียงอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้เกิดทางเลือกหรือแนวทางการปฏิบัติที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ และเป็นไปโดยสอดคล้องกับข้อมูลและสภาพความเป็นจริงมากที่สุด โดยจะต้องดำเนินการจัดการควบคู่กันไปทั้งในระดับเมืองและในระดับพื้นที่ย่อยที่เล็กลง ดังแผนภาพที่ 37 ซึ่งแสดงถึงกรอบแนวทางการจัดการหาบเร่แผงลอยควบคู่กันไปทั้งในระดับเมืองและในระดับพื้นที่ที่เล็กลงไป

แผนภาพที่ 37 กรอบแนวทางและมาตรการในการจัดการหาบเร่แผงลอยในระดับเมืองและระดับพื้นที่ในแง่ของความสมบูรณ์ในแง่การพัฒนา

6.2 แนวทางการจัดการหาบเร่งแผงลอยในระดับเมือง

สำหรับการหาแนวทางจัดการที่มีต่อการค้าหาบเร่งแผงลอยให้สมบูรณ์ในแง่ของการพัฒนาในระดับเมืองนั้น สำหรับเมืองเชียงใหม่ซึ่งมีประวัติศาสตร์ ประเพณี วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์อยู่ได้ ควรจะมีการดำเนินมาตรการควบคุมและจัดการในประเด็นสำคัญหลักหลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะมาตรการอนุรักษ์ซึ่งจะเป็นส่วนที่สำคัญยิ่งในการรักษารูปแบบและวิถีชีวิตที่มีคุณค่าของชาวเมืองให้คงอยู่ได้ รวมทั้งประเด็นอื่น ๆ ดังนี้

จำนวน : ควรมีการควบคุมในเรื่องของจำนวนการค้าหาบเร่งแผงลอยที่เกิดขึ้นจริงโดยวิธีการหรือมาตรการต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ เช่น การออกบัตรประจำตัวผู้ค้า เป็นต้น

องค์ประกอบของการค้าหาบเร่งแผงลอย : ควรมีการควบคุมในเรื่ององค์ประกอบของการค้าหาบเร่งแผงลอยให้เหมาะสมกับการค้าแต่ละประเภท แต่ละกลุ่ม และสอดคล้องกับเอกลักษณ์ของเมือง เพื่อให้เป็นแบบอย่างและบรรทัดฐานเดียวกัน ซึ่งได้จากการประเมินถึงความเหมาะสมสำหรับสินค้าแต่ละประเภท เช่น ความสะดวกในการทำการค้า การเคลื่อนย้าย และจากอุปกรณ์ที่ผู้ค้าส่วนใหญ่เดิมเลือกใช้อยู่แล้ว โดยเสนอให้มีการดัดแปลงสำหรับอุปกรณ์บางประเภทให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์และศิลปะของท้องถิ่นให้มากที่สุดดังตัวอย่างจากตารางที่ 61

ตารางที่ 61 การควบคุมองค์ประกอบของการค้าหาบเร่งแผงลอยระดับเมืองในด้านอุปกรณ์และขนาดพื้นที่การค้า

ประเภทสินค้า	อุปกรณ์การค้า	ขนาดพื้นที่
1. Unprocessed food	แผงลอยจำพวก กระบุงหรือกระจาด	1 - 3 ตารางเมตร
2. Semiprocessed food	รถเข็น	1 - 3 ตารางเมตร
3. Prepared food	รถเข็น	4 - 10 ตารางเมตร
4. Nonfood	แผงลอยชั่วคราว	1 - 3 ตารางเมตร
5. Services	แผงลอยชั่วคราว	1 ตารางเมตร

พื้นที่ : ควรมีการควบคุมและกำหนดพื้นที่หรือบริเวณที่มีความเห็นว่าควรจะผ่อนปรนให้มีการค้าหาบเร่งแผงลอยต่อไปได้ ให้มีความชัดเจน รวมทั้งหาแผนหรือแนวทางการจัดการเพื่อรองรับพื้นที่ที่คาดว่าจะเกิดการค้าหาบเร่งแผงลอยขึ้นในอนาคต

สภาพปัญหาในพื้นที่ : สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะมีสาเหตุจากตัวผู้ค้าหาบเร่งแผงลอยที่เป็นผู้กระทำผิด และสาเหตุจากความไม่พร้อมของสภาพพื้นที่เอง ดังนั้นควรจะมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นควบคู่กันไปทั้งสองด้าน เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และสอดคล้องกันมากที่สุด

การออกกฎหมายควบคุมการค้าหาบเร่งแผงลอย : ควรมีมาตรการหรือการดำเนินงานในส่วนของรัฐที่จะหาแนวทางในการออกกฎหมายขึ้นมาควบคุมที่เป็นไปได้มากที่สุด เพื่อเป็นบรรทัดฐานของการค้าประเภทนี้ที่จะมีต่อไปในอนาคต

Table 62 A policy paradigm for hawkers(the policies range from positive to negative going from left to right in the table).

Policy actions	A	B	C	D
Locational	Allow hawkers to sell legally from locations they desire	allow hawkers to sell legally from <i>some</i> of their locations but remove from others to public markets or approved "sites"	Relocate hawkers in locations closed by government authorities	Clear hawkers from all locations in city and do not allow them to sell within city
Structural	Encourage hawkers by : (a) Government loans (b) Inducements to enter hawking profession, e.g. no military service if a hawker (c) No legal action against hawkers for employing children on stalls (d) Allow existing marketing chains to remain (e) Make large firms distribute commodities through hawker outlets	Limited encouragement of hawkers by small-scale operation of measures put forward Column A	Limited discouragement of hawkers by small-scale operation of measures put forward in Column D	Discourage hawkers by : (a) High licence fees (b) Make hawking punishable by many legal restrictions (c) Offer high salaries to hawkers enforcement agencies' employees
Educational	Encourage hawker by : (a) typifying them as examples of successful entrepreneurs (b) Educating public to utilize services of hawkers (c) Encouraging Philosophy of education that emphasizes experience as against schooling	Limited encouragement by small-scale operation of measures put forward in Column A	Limited discouragement by small-scale operation of measures put forward in Column B	Discourage hawkers by : (a) Emphasizing the immorality of hawking (b) Stressing the possibilities of corruption, petty crime that exists in hawking (c) Stressing the dangers of hawkers from the point of view of hygiene, etc.

From : Hawkers In Southeast Asian Cities : Planning for Bazaar Economy By T.G. McGee and Y.M. Yeung

6.3 แนวทางการจัดการหาบเร่แผงลอยในระดับพื้นที่ : ระดับกลุ่มหาบเร่แผงลอยในบริเวณและย่านต่าง ๆ ของเมือง

รูปแบบหรือแนวทางที่น่าจะนำมาใช้มากที่สุดสำหรับการเข้าจัดการกลุ่มหาบเร่แผงลอยในแต่ละพื้นที่คือการดำเนินมาตรการแบบผสมผสาน ให้สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ โดยคำนึงถึงเรื่องของจำนวน ประเภทการค้าหลัก การเคลื่อนไหว ขนาด ที่ตั้ง อุปกรณ์ที่ใช้ ปัญหาและศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนา แตกต่างกันไปออกไปตามลักษณะของกลุ่มรูปแบบหาบเร่แผงลอยที่เกิดขึ้น ซึ่งจากแนวทางหรือมาตรการหลักดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอจะแบ่งเป็น 2 แนวทางใหญ่ ๆ ที่เป็นการผสมผสานกันระหว่างมาตรการหลักต่าง ๆ คือ

1. พัฒนาพื้นที่ใหม่ที่อยู่ไกลเคียงหรือพื้นที่ที่มีศักยภาพที่ดีกว่า ควบคู่กับการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นนโยบายระดับเมือง
2. พัฒนาและปรับปรุงพื้นที่เดิมที่ใช้อยู่ให้เหมาะสม เป็นระเบียบมากขึ้นกว่าเดิม ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นนโยบายระดับเมือง

ซึ่งการเลือกใช้แนวทางในรูปแบบใดนั้น ควรอยู่ภายใต้ข้อจำกัดและเงื่อนไขของความเป็นจริงของพื้นที่ให้มากที่สุด นอกจากนี้การรวมเป็นกลุ่มผู้ค้าหาบเร่แผงลอยในแต่ละพื้นที่เพื่อการควบคุม ดูแล และจัดการกันเอง โดยมีหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ทางเทศบาล เข้าเป็นที่ปรึกษาร่วมด้วย นับเป็นมาตรการควบคุมในระดับพื้นที่ที่น่าจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด

จากหลักการและแนวทางการพัฒนาและจัดการหาบเร่แผงลอยดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อข้างต้นนั้น พอจะสรุปถึงแนวทางหลักและวิธีการสำหรับการจัดการกลุ่มหาบเร่แผงลอยแต่ละรูปแบบในระดับพื้นที่ได้ดังต่อไปนี้

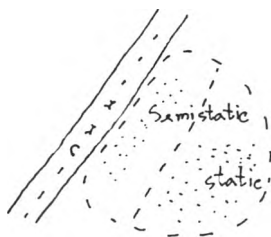
6.3.1 กลุ่มหาบเร่แผงลอยบริเวณชุมชนพักอาศัย

จากสภาพทั่วไปของกลุ่มหาบเร่แผงลอยประเภทนี้จะเห็นได้ว่า มักจะมีที่ตั้งอยู่ในบริเวณย่านชุมชนพักอาศัยที่อยู่ค่อนข้างไกลจากบริเวณย่านธุรกิจการค้าและบริการของเมือง เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของประชาชนที่อาศัยอยู่เป็นหลัก ดังนั้นแนวทางการจัดการจึงต้องให้สอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิตของผู้คนเป็นสำคัญ มีแนวทางและวิธีการดังนี้ คือ

การจัดการในเรื่ององค์ประกอบของหาบเร่แผงลอย

- Type (ประเภทสินค้า) : เสนอให้มีการจัดพื้นที่การค้าให้ชัดเจนในสินค้าแต่ละประเภท โดยเฉพาะสินค้าประเภท Unprocessed food และ Semiprocessed food ซึ่งเป็นสินค้าหลักที่ผู้คนมาใช้บริการให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสะอาดให้การให้บริการ
- Character (การเคลื่อนไหว) : เสนอให้มีการจัดพื้นที่การค้าทั้งในส่วนของหาบเร่แผงลอยที่ทำการค้าขายแบบอยู่กับที่ (Static) และแบบอื่น ๆ ให้อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม เช่น หาบเร่

แผงลอยที่ทำการค้าแบบ Semistatic ที่มีการเคลื่อนไหวบางเวลา ให้มีพื้นที่การค้าอยู่ส่วนนอกสุด ขณะที่หาบเร่แผงลอยที่ทำการค้าแบบ Static ให้มีพื้นที่การค้าอยู่ด้านในสุด เพื่อความสะดวกและเหมาะสมในการเคลื่อนย้ายของหาบเร่แผงลอย

แผนภาพที่ 38 การจัดพื้นที่การค้าในส่วนของการเคลื่อนไหวของหาบเร่แผงลอย

- Size (ขนาดของหาบเร่แผงลอย) : จากสัดส่วนของขนาดพื้นที่การค้าของกลุ่มหาบเร่แผงลอยประเภทนี้โดยรวมมีขนาดเล็ก ใช้พื้นที่อยู่ระหว่าง 1-3 ตารางเมตร จึงควรจัดให้เป็นมาตรฐานสำหรับผู้ที่จะเข้ามาค้าขายหาบเร่แผงลอยในบริเวณดังกล่าว โดยใช้มาตรการควบคุมองค์ประกอบของการค้าหาบเร่แผงลอยระดับเมืองในด้านอุปกรณ์และขนาดพื้นที่เข้ามาควบคุมดูแลตามตารางที่ 61

- Tools (อุปกรณ์การค้า) : ลักษณะของอุปกรณ์ที่ใช้ในการค้าควรให้เหมาะสมสำหรับประเภทสินค้า ให้แสดงถึงเอกลักษณ์ และศิลป วัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ เช่นเดียวกับในเรื่องของขนาดพื้นที่การค้า

- Site (ที่ตั้งการค้า) : ที่ตั้งการค้าของหาบเร่แผงลอยควรเป็นไปตามเงื่อนไขของการแก้ไขปัญหาด้านสภาพพื้นที่ที่เกิดขึ้น

- Time (ช่วงเวลาในการค้า) : มีการควบคุมในเรื่องของเวลาค้าขายที่ชัดเจน ว่าเวลาใดที่อนุญาตให้ค้าขายได้และไม่ได้

การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มหาบเร่แผงลอย

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มหาบเร่แผงลอยประเภทนี้ พอจะสรุปได้ดังนี้

- ปัญหาอันเนื่องมาจากสภาพพื้นที่ : การขาดการดูแลพื้นที่โล่งว่าง
 - : การใช้พื้นที่โล่งว่างไม่ได้ประโยชน์สูงสุด
 - : การขัดแย้งของอาคารโดยรอบกับลักษณะของหาบเร่แผงลอย
- ปัญหาจากตัวผู้ค้าเอง : การบุกรุกบาทวิถีเพื่อทำการค้า
 - : การขาดระเบียบในการค้า
 - : การขาดเอกลักษณ์ของหาบเร่แผงลอย

ซึ่งสภาพปัญหาเหล่านี้ต้องดำเนินการแก้ไขควบคู่ไปกับมาตรการระดับเมืองจึงจะเกิดผลที่ชัดเจน เนื่องจากกลุ่มหาบเร่แผงลอยประเภทนี้ผูกติดกับชุมชนพักอาศัย ดังนั้นการจัดการด้านพื้นที่ควรศึกษาและสำรวจความพร้อมของสภาพพื้นที่โดยรอบว่าเป็นอย่างไร ควรใช้แนวทางใดใน 2 แนวทางข้างต้น นั่นคือ

: พื้นที่ที่มีอยู่แล้ว และถ้าหากไม่มีพื้นที่ใหม่ที่อยู่ใกล้เคียงมารองรับ ก็ควรใช้แนวทางที่ 2 คือการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่เดิมที่ใช้อยู่แล้วให้เหมาะสม เป็นระเบียบมากขึ้นกว่าเดิม ควบคู่ไปกับมาตรการอนุรักษ์ในระดับเมือง

: หากมีพื้นที่ใหม่ที่อยู่ใกล้เคียงมารองรับ ก็ใช้แนวทางที่ 1 ควบคู่กับมาตรการอนุรักษ์ในระดับเมือง

: พื้นที่การค้าหาบเร่แผงลอยที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นใหม่ ควรมีมาตรการการหาพื้นที่มารองรับด้วยหลาย ๆ วิธี ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

: หากไม่มีพื้นที่มารองรับเลย ก็ต้องหาแนวทางที่เข้ามาแก้ไขในเรื่องของพื้นที่ เช่น อาจอาศัยพื้นที่บนบาทวิถี หรือที่โล่งว่างในชุมชนที่สามารถพอจะหาได้เข้ามารองรับ โดยกำหนดเวลาการจำหน่ายสินค้าให้เหมาะสม

ส่วนการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเองนั้นจะเห็นได้ว่า

: ปัญหาการบุกรุกบาทวิถีเพื่อทำการค้า จะถูกแก้ไขไปเมื่อสามารถแก้ไขปัญหาสภาพพื้นที่ได้ ส่วนปัญหาการขาดระเบียบในการค้า และการขาดเอกลักษณ์ของหาบเร่แผงลอย นั้นจะถูกควบคุมโดยตรงจากมาตรการในระดับเมืองและในระดับพื้นที่ควบคู่กัน

6.3.2 กลุ่มหาบเร่แผงลอยบริเวณสถานศึกษาขนาดใหญ่

จากสภาพทั่วไปของกลุ่มหาบเร่แผงลอยประเภทนี้จะเห็นได้ว่า มักจะมีที่ตั้งอยู่ในบริเวณทางเข้าออกของสถานศึกษาขนาดใหญ่ เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของนักเรียน นักศึกษาเป็นหลัก ดังนั้นแนวทางการจัดการจึงต้องคำนึงถึงผู้มาใช้ประโยชน์ด้วย มีแนวทางและวิธีการดังนี้ คือ

การจัดการในเรื่ององค์ประกอบของหาบเร่แผงลอย

- Type (ประเภทสินค้า) เสนอให้มีการจัดพื้นที่การค้าที่ชัดเจนแยกตามประเภทสินค้าให้เป็นหมวดหมู่ โดยเฉพาะสินค้าประเภท Prepared food ซึ่งเป็นสินค้าหลัก ทั้งประเภทที่เป็นอาหารหลัก และอาหารว่าง

- Character (การเคลื่อนไหว) : เสนอให้มีการจัดพื้นที่การค้าทั้งในส่วนของหาบเร่แผงลอยที่ทำการค้าขายแบบอยู่กับที่ (Static) และแบบอื่น ๆ ให้อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม เช่น หาบเร่แผงลอยที่ทำการค้าแบบ Semistatic ที่มี การเคลื่อนไหวบางเวลา ให้มีพื้นที่การค้าอยู่ส่วนนอกสุด ขณะที่หาบเร่แผงลอยที่ทำการค้าแบบ Static ให้มีพื้นที่การค้าอยู่ด้านในสุด เพื่อความสะดวกและเหมาะสมในการเคลื่อนย้ายของหาบเร่แผงลอย

- Size (ขนาดของหาบเร่แผงลอย) : จากสัดส่วนของขนาดพื้นที่การค้าของกลุ่มหาบเร่แผงลอยประเภทนี้โดยรวมมีอยู่หลายขนาด ใช้พื้นที่อยู่ระหว่าง 1-10 ตารางเมตร แล้วแต่ประเภทสินค้า จึงควรจัดให้เป็นมาตรฐานสำหรับผู้ที่จะเข้ามาค้าขายหาบเร่แผงลอยในบริเวณดังกล่าว โดยใช้มาตรการควบคุมองค์ประกอบของการค้าหาบเร่แผงลอยระดับเมืองในด้านอุปกรณ์และขนาดพื้นที่เข้ามาควบคุมดูแลตามตารางที่ 61 โดยสินค้าประเภทอาหารหนักควรใช้พื้นที่ประมาณ 4-10 ตารางเมตร ขณะที่สินค้าประเภทอาหารว่างควรใช้พื้นที่ประมาณ 1-3 ตารางเมตรเท่านั้น

- Tools (อุปกรณ์การค้า) : ลักษณะของอุปกรณ์ที่ใช้ในการค้าควรให้เหมาะสมสำหรับประเภทสินค้า ให้แสดงถึงเอกลักษณ์ และศิลป วัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ เช่นเดียวกับในเรื่องของขนาดพื้นที่การค้า และพร้อมที่จะทำการเคลื่อนย้ายได้สะดวกและไม่ทิ้งร่องรอยของความยุ่งเหยิงไว้เมื่อเลิกค้าขายแล้ว

- Site (ที่ตั้งการค้า) : ที่ตั้งการค้าของหาบเร่แผงลอยควรเป็นไปตามเงื่อนไขของการแก้ไขปัญหาด้านสภาพพื้นที่ที่เกิดขึ้น

- Time (เวลาในการค้าขาย) : ควรกำหนดให้ชัดเจนว่าอนุญาตให้ทำการค้าขายได้ในเวลาใด เพื่อความเป็นระเบียบในการค้าต่อไป เช่น การอนุญาตให้หาบเร่แผงลอยที่จำหน่ายสินค้าจำพวกอาหารว่างสามารถค้าขายได้ตลอดเวลา แต่อนุญาตให้หาบเร่แผงลอยที่จำหน่ายสินค้าประเภทอาหารหนัก เช่น ก๋วยเตี๋ยว หรืออาหารจานด่วนต่าง ๆ ค้าขายได้เฉพาะในเวลากลางวันเท่านั้น เพื่อความเหมาะสมและความน่าดู

การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มหาบเร่แผงลอย

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มหาบเร่แผงลอยประเภทนี้ พอจะสรุปได้ดังนี้

- ปัญหาอันเนื่องมาจากสภาพพื้นที่ : การขาดบาทวิถีที่พอเพียง
 - : การขัดแย้งของอาคารโดยรอบกับลักษณะของหาบเร่แผงลอย
- ปัญหาจากตัวผู้ค้าเอง : การบุกรุกบาทวิถีเพื่อทำการค้า
 - : การขาดระเบียบในการค้า
 - : การขาดเอกลักษณ์ของหาบเร่แผงลอย
 - : มลพิษที่หลงเหลือจากการประกอบกิจกรรม เช่น คราบอาหาร

การแก้ปัญหาทางพื้นที่นั้น เนื่องจากเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีพื้นที่กว้างขวาง ดังนั้นอาจมีการเข้าดำเนินขอใช้พื้นที่จากสถานศึกษาเอง ภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย กล่าวคือ ทางผู้ค้าก็มีสถานที่ค้าขายที่แน่นอนไม่ก่อความเดือดร้อนให้ผู้อื่น สถานศึกษาเองอาจได้ผลประโยชน์จากการเข้าเก็บค่าธรรมเนียมในการใช้สถานที่ เป็นรายได้ส่วนหนึ่งของสถานศึกษาในทางตรง และในทางอ้อมคือช่วยให้นักเรียน นักศึกษามีสถานที่ใช้บริการที่แน่นอนและปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นบริเวณริมถนน เป็นการคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของนักเรียน นักศึกษาโดยทางอ้อมนั่นเอง

: โดยการพัฒนาพื้นที่ว่างที่รกร้างไม่ได้ใช้ประโยชน์

: หากไม่มีพื้นที่ว่างเลย อาจอาศัยพื้นที่บาทวิถี หรือที่โล่งว่างหน้าอาคารเข้ามารองรับ แต่ต้องมีการกำหนดและควบคุมแนวเขตการค้าให้ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อผู้สัญจรไปมารวมทั้งปัญหาอื่น ๆ เช่น ที่จอดรถ ขยะมูลฝอย และความสะอาด เป็นต้น

ส่วนการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผู้ค้าเอง จะเห็นได้ว่า

: ปัญหาการบุกรุกบาทวิถีเพื่อทำการค้าจะถูกแก้ไขไปเมื่อสามารถแก้ไขปัญหาทางพื้นที่ได้

: ปัญหาการขาดระเบียบในการค้า ปัญหาการขาดเอกลักษณ์ของหาบเร่แผงลอย และการก่อกมลพิษในพื้นที่ จะถูกควบคุมโดยตรงจากนโยบายและการปฏิบัติในภาพรวมระดับเมือง และการควบคุมในระดับพื้นที่

6.3.3 กลุ่มหาบเร่แผงลอยบริเวณตลาดสดขนาดเล็ก

จากสภาพทั่วไปของกลุ่มหาบเร่แผงลอยประเภทนี้จะเห็นได้ว่า มักจะมีที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่ว่างโดยรอบตลาดสดขนาดเล็กที่กระจายอยู่ทั่วไปในเมือง ส่วนหนึ่งเป็นส่วนล้นของผู้ค้าที่ล้นออกจากตลาดด้วยสาเหตุต่าง ๆ เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้คนที่อยู่ในละแวกพื้นที่และผู้เดินทางผ่านไปมา ดังนั้นแนวทางการจัดการจึงต้องคำนึงถึงความสะดวกและความเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นสำคัญ มีแนวทางและวิธีการดังนี้ คือ

การจัดการในเรื่ององค์ประกอบของหาบเร่แผงลอย

- Type (ประเภทสินค้า) เสนอให้มีการจัดพื้นที่การค้าที่ชัดเจนแยกตามประเภทสินค้า ให้เป็นหมวดหมู่ โดยเฉพาะสินค้าประเภท Unprocessed food Semiprocessed food และ Prepared food ซึ่งเป็นสินค้าหลักที่เกิดขึ้นในบริเวณดังกล่าว

- Character (การเคลื่อนไหว) : เสนอให้มีการจัดพื้นที่การค้าทั้งในส่วนของหาบเร่แผงลอยที่ทำการค้าขายแบบอยู่กับที่ (Static) และแบบอื่น ๆ ให้อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม เช่น หาบเร่แผงลอยที่ทำการค้าแบบ Semistatic ที่มีการเคลื่อนไหวบางเวลา ให้มีพื้นที่การค้าอยู่ส่วนนอกสุด ขณะที่หาบเร่แผงลอยที่ทำการค้าแบบ Static ให้มีพื้นที่การค้าอยู่ด้านในสุด เพื่อความสะดวกและเหมาะสมในการเคลื่อนย้ายของหาบเร่แผงลอย

- Size (ขนาดของหาบเร่แผงลอย) : จากสัดส่วนของขนาดพื้นที่การค้าของกลุ่มหาบเร่แผงลอยประเภทนี้โดยรวมมีอยู่หลายขนาด ใช้พื้นที่อยู่ระหว่าง 1-10 ตารางเมตร แล้วแต่ประเภทสินค้า จึงควรจัดให้เป็นมาตรฐานสำหรับผู้ที่จะเข้ามาค้าขายหาบเร่แผงลอยในบริเวณดังกล่าว โดยใช้มาตรการควบคุมองค์ประกอบของการค้าหาบเร่แผงลอยระดับเมืองในด้านอุปกรณ์และขนาดพื้นที่เข้ามาควบคุมดูแลตามตารางที่ 61 โดยสินค้าประเภท Unprocessed food ควรใช้พื้นที่ประมาณ 1-3 ตารางเมตร ขณะที่สินค้าประเภท Semiprocessed food ควรใช้พื้นที่ประมาณ 1-3 ตารางเมตรเช่นกัน และสินค้าประเภท Prepared food ที่ต้องใช้พื้นที่การค้ามากควรอยู่ประมาณ 4-10 ตารางเมตรเท่านั้น

- Tools (อุปกรณ์การค้า) : ลักษณะของอุปกรณ์ที่ใช้ในการค้าควรให้เหมาะสมสำหรับประเภทสินค้า ให้แสดงถึงเอกลักษณ์ และศิลปะ วัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ เช่นเดียวกับในเรื่องของขนาดพื้นที่การค้า และพร้อมที่จะทำการเคลื่อนย้ายได้สะดวกและไม่ทิ้งร่องรอยของความยุ่งเหยิงไว้เมื่อเลิกค้าขายแล้ว

- Site (ที่ตั้งการค้า) : ที่ตั้งการค้าของหาบเร่แผงลอยควรเป็นไปตามเงื่อนไขของการแก้ไขปัญหาด้านสภาพพื้นที่ที่เกิดขึ้น

- Time (ช่วงเวลาในการค้าขาย) : จัดแบ่งเวลาในการค้าขายของสินค้าหลักแต่ละประเภทให้มีความชัดเจนและเป็นลักษณะเฉพาะในแต่ละช่วงเวลา เช่น

สินค้าประเภท Unprocessed food ให้สามารถค้าขายได้เต็มที่ในช่วงเช้ามืด

สินค้าประเภท Semiprocessed food ให้สามารถค้าขายได้ในช่วงเวลาเย็นและกลางคืน

สินค้าประเภท Prepared food ให้สามารถค้าขายได้เฉพาะในช่วงหัวค่ำและเวลากลางคืน

การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มหาบเร่แผงลอย

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มหาบเร่แผงลอยประเภทนี้ พอจะสรุปได้ดังนี้

- ปัญหาอันเนื่องมาจากสภาพพื้นที่ : การจราจรติดขัด

: ขาดสถานที่จอดรถ

: การขาดบาทวิถีที่พอเพียง

: ขาดแคลนไฟฟ้า

: ขาดการเก็บขยะมูลฝอยที่พอเพียง

- ปัญหาจากตัวผู้ค้าเอง : การบุกรุกบาทวิถีเพื่อทำการค้า

: การขาดระเบียบในการค้า

: การขาดเอกลักษณ์ของหาบเร่แผงลอย

: มลพิษที่หลงเหลือจากการประกอบกิจกรรม เช่น คราบอาหาร

กลุ่มหาบเร่แผงลอยกลุ่มนี้สร้างความรุนแรงของปัญหาขึ้นมากเป็นอันดับสอง รองจากพื้นที่พิเศษของเมือง ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงค่อนข้างจะละเอียดและกว้างขวาง โดยมีแนวทางดังนี้

การแก้ปัญหาสภาพพื้นที่นั้น น่าที่จะหาพื้นที่โล่งว่างในบริเวณใกล้เคียง เช่น ลานจอดรถของตลาดสด หรือลานโล่งหน้าอาคาร มาพัฒนาให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งหากมีพื้นที่เข้ามารองรับการค้าดังกล่าว ก็ควรมีการดำเนินการควบคุมและจัดการดังที่กล่าวมาแล้วให้เหมาะสมต่อไป แต่ถ้าหากขาดพื้นที่เข้ามารองรับ ก็ต้องหาแนวทางแก้ไข โดยมุ่งไปที่การจัดระเบียบ และควบคุมแนวเขตการค้าให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดผลกระทบทางลบน้อยที่สุด

โดยปัญหาที่เกิดจากตัวผู้ค้านั้น จะเห็นได้ว่า การบุกรุกบาทวิถีจะถูกแก้ไขได้หากมีการแก้ปัญหาสภาพพื้นที่ที่ดี ส่วนการขาดระเบียบในการค้า การขาดเอกลักษณ์และมลพิษจากการค้าจะถูกควบคุมโดยตรงจากนโยบายการควบคุมระเบียบในระดับเมืองในและควบคุมดูแลในพื้นที่

6.3.4 กลุ่มหาบเร่แผงลอยบริเวณทางออกของเมือง

จากสภาพทั่วไปของกลุ่มหาบเร่แผงลอยประเภทนี้จะเห็นได้ว่า มักจะมีที่ตั้งอยู่ในบริเวณทางแยกขนาดใหญ่ของเมือง ซึ่งเป็นเส้นทางออกจากเมืองในทิศทางต่าง ๆ เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้เดินทางผ่านไปมาเป็นหลัก โดยเฉพาะ Commuter ที่เดินทางเข้ามาทำงานในเมือง มีแนวทางและวิธีการจัดการดังนี้ คือ

การจัดการในเรื่ององค์ประกอบของหาบเร่แผงลอย

- Type (ประเภทสินค้า) เสนอให้มีการจัดพื้นที่การค้าที่ชัดเจนแยกตามประเภทสินค้าให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อความเป็นระเบียบในพื้นที่และสะดวกในการใช้บริการ โดยเฉพาะสินค้าประเภท Prepared food ซึ่งเป็นสินค้าหลักที่เกิดขึ้นในบริเวณดังกล่าว
- Character (การเคลื่อนไหว) : เสนอให้มีการจัดพื้นที่การค้าทั้งในส่วนของหาบเร่แผงลอยที่ทำการค้าขายแบบอยู่กับที่ (Static) และแบบอื่น ๆ ให้อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม เช่น หาบเร่แผงลอยที่ทำการค้าแบบ Semistatic ที่มีการเคลื่อนไหวบางเวลา ให้มีพื้นที่การค้าอยู่ส่วนนอกสุด ขณะที่หาบเร่แผงลอยที่ทำการค้าแบบ Static ให้มีพื้นที่การค้าอยู่ด้านในสุด เพื่อความสะดวกและเหมาะสมในการเคลื่อนย้ายของหาบเร่แผงลอย
- Size (ขนาดของหาบเร่แผงลอย) : ควรจัดให้เป็นมาตรฐานสำหรับผู้ที่จะเข้ามาค้าขายหาบเร่แผงลอยในบริเวณดังกล่าว โดยใช้มาตรการควบคุมองค์ประกอบของการค้าหาบเร่แผงลอยระดับเมืองในด้านอุปกรณ์และขนาดพื้นที่เข้ามาควบคุมดูแลตามตารางที่ 61 โดยเฉพาะสินค้าประเภท Prepared food ซึ่งเป็นสินค้าหลัก
 - สินค้าประเภทอาหารหนัก ให้มีพื้นที่การค้าประมาณ 4-10 ตารางเมตร
 - สินค้าประเภทของว่าง ให้มีพื้นที่การค้าประมาณ 1-3 ตารางเมตร
- Tools (อุปกรณ์การค้า) : ลักษณะของอุปกรณ์ที่ใช้ในการค้าควรให้เหมาะสมสำหรับประเภทสินค้า ให้แสดงถึงเอกลักษณ์ และศิลป วัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ เช่นเดียวกับในเรื่องของขนาดพื้นที่การค้า และพร้อมที่จะทำการเคลื่อนย้ายได้สะดวกและไม่ทิ้งร่องรอยของความยุ่งเหยิงไว้เมื่อเลิกค้าขายแล้ว
- Site (ที่ตั้งการค้า) : ที่ตั้งการค้าของหาบเร่แผงลอยควรเป็นไปตามเงื่อนไขของการแก้ไขปัญหาด้านสภาพพื้นที่ที่เกิดขึ้น
- Time (ช่วงเวลาในการค้าขาย) : กำหนดให้มีช่วงเวลาค้าขายที่ชัดเจนและคาดว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพการจราจรที่มีความหนาแน่นในบริเวณดังกล่าว เช่นให้ทำการค้าขายได้เฉพาะในเวลาเย็นหลังชั่วโมงเร่งด่วนไปแล้วเท่านั้น

การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มทาบแร่แฝงลอย

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มทาบแร่แฝงลอยประเภทนี้ พอจะสรุปได้ดังนี้

- ปัญหอันเนื่องมาจากสภาพพื้นที่ : การจรวจรติดขัด
 - : ขาดสถานที่จอดรถ
 - : การขาดบาทวิถีที่พอเพียง
 - : ขาดแคลนไฟฟ้า
 - : ขาดการเก็บขยะมูลฝอยที่พอเพียง
- ปัญหาจากตัวผู้ค้าเอง : การบุกรุกบาทวิถีเพื่อทำการค้า
 - : การขาดระเบียบในการค้า
 - : การขาดเอกลักษณ์ของทาบแร่แฝงลอย
 - : มลพิษที่หลงเหลือจากการประกอบกิจกรรม เช่น คราบอาหาร

เนื่องจากกลุ่มทาบแร่แฝงลอยประเภทนี้เกิดขึ้นบริเวณทางออกของเมืองในทิศทางต่าง ๆ ดังนั้นพื้นที่ที่จะรองรับจึงต้องอยู่ติดริมถนนสายใหญ่นั้นเอง

หมายความว่า ถ้ามีพื้นที่โล่งว่างใกล้เคียง เช่น ลานโล่งหน้าตลาด พื้นที่ว่างด้านหน้าอาคารขนาดใหญ่ ดิถุณว ก็น่าที่จะนำมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ โดยมีการควบคุมดูแลที่เหมาะสม หรือถ้าหากไม่มีพื้นที่มารองรับ ก็ต้องดำเนินการแก้ไขในเรื่องของระเบียบการค้าและแนวเขตการค้าให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดผลทางลบน้อยที่สุด

โดยปัญหาที่เกิดขึ้นจากตัวผู้ค้านั้น จะเห็นได้ว่า การบุกรุกบาทวิถีและการขาดสถานที่จอดรถจะถูกแก้ไขได้หากมีการแก้ปัญหาสภาพพื้นที่และการออกแบบการใช้ประโยชน์ที่ดี ส่วนการขาดระเบียบในการค้า การขาดเอกลักษณ์และมลพิษจากการค้าจะถูกควบคุมโดยตรงจากนโยบายการควบคุมระเบียบในระดับเมืองในและควบคุมดูแลในพื้นที่

6.3.5 กลุ่มหาบเร่แผงลอยบริเวณพื้นที่พิเศษของเมือง

จากสภาพทั่วไปของกลุ่มหาบเร่แผงลอยประเภทนี้จะเห็นได้ว่า มักจะมีที่ตั้งอยู่ในบริเวณใจกลางเมือง โดยเฉพาะในย่านธุรกิจการค้าและบริการของเมือง เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญมากของเมือง มีแนวทางและวิธีการจัดการดังนี้ คือ

การจัดการในเรื่ององค์ประกอบของหาบเร่แผงลอย

- Type (ประเภทสินค้า) เสนอให้มีการจัดพื้นที่การค้าที่ชัดเจนแยกตามประเภทสินค้าที่จำหน่ายในพื้นที่ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยสะดวกในการควบคุมดูแล และเกิด Image ที่ดีและชัดเจน โดยจัดให้

: บริเวณโดยรอบตลาดสดขนาดใหญ่ของเมือง จัดให้มีพื้นที่การค้าของสินค้าประเภท Unprocessed food เป็นหลัก รองลงมาคือ สินค้าประเภท Nonfood

: บริเวณแหล่งท่องเที่ยวของเมือง จัดให้มีพื้นที่การค้าของสินค้าประเภท Nonfood เป็นหลัก รองลงมาคือ สินค้าประเภท Prepared food

- Character (การเคลื่อนไหว) : เสนอให้มีการจัดพื้นที่การค้าทั้งในส่วนของหาบเร่แผงลอยที่ทำการค้าขายแบบอยู่กับที่ (Static) และแบบอื่น ๆ ให้อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม เช่น หาบเร่แผงลอยที่ทำการค้าแบบ Semistatic ที่มีการเคลื่อนไหวบางเวลา ให้มีพื้นที่การค้าอยู่ส่วนนอกสุด ขณะที่หาบเร่แผงลอยที่ทำการค้าแบบ Static ให้มีพื้นที่การค้าอยู่ด้านในสุด เพื่อความสะดวกและเหมาะสมในการเคลื่อนย้ายของหาบเร่แผงลอย

- Size (ขนาดของหาบเร่แผงลอย) : ควรจัดให้เป็นมาตรฐานสำหรับผู้ที่จะเข้ามาค้าขายหาบเร่แผงลอยในบริเวณดังกล่าว โดยใช้มาตรการควบคุมองค์ประกอบของการค้าหาบเร่แผงลอยระดับเมืองในด้านอุปกรณ์และขนาดพื้นที่เข้ามาควบคุมดูแลตามตารางที่ 61

โดยบริเวณโดยรอบตลาดสดขนาดใหญ่ของเมืองนั้น

สินค้าประเภท Unprocessed food ให้มีพื้นที่การค้าประมาณ 1-3 ตารางเมตร

สินค้าประเภท Nonfood ให้มีพื้นที่การค้าประมาณ 1-3 ตารางเมตรเช่นกัน

ขณะที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวของเมือง กำหนดให้

สินค้าประเภท Nonfood มีพื้นที่การค้าประมาณ 1-3 ตารางเมตร

สินค้าประเภท Prepared food มีพื้นที่การค้าประมาณ 4-10 ตารางเมตร

- Tools (อุปกรณ์การค้า) : เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญของเมือง เป็นพื้นที่ที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนโดยตรง ดังนั้น รูปลักษณะของอุปกรณ์ที่ใช้ในการค้าควรให้เหมาะสมสำหรับประเภทสินค้า และแสดงออกถึงเอกลักษณ์ ศิลป และวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่เพื่อเป็นที่เชิดหน้าชูตาของเมือง

- Site (ที่ตั้งการค้า) : ที่ตั้งการค้าของหาบเร่แผงลอยควรเป็นไปตามเงื่อนไขที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยที่สุด

- Time (ช่วงเวลาในการค้าขาย) : กำหนดให้มีช่วงเวลาค้าขายที่ชัดเจนและคาดเดาไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพการจราจรที่มีความหนาแน่นในบริเวณดังกล่าว เช่นให้ทำการค้าขายได้เฉพาะในเวลากลางวันเท่านั้น เพื่อลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่

การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มหาบเร่แผงลอย

เนื่องจากพื้นที่บริเวณที่เกิดการค้าของกลุ่มหาบเร่แผงลอยกลุ่มนี้ เป็นพื้นที่พิเศษของเมือง เช่น ตลาดสดขนาดใหญ่และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญภายในเมือง ย่อมมีผู้คนพลุกพล่าน และกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย เป็นผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งปัญหาจากสภาพพื้นที่เอง และปัญหาจากตัวผู้ค้าเอง ตลอดจนการเข้มงวดจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะกวดขันเป็นพิเศษในบริเวณนี้

การหาแนวทางการจัดการจึงค่อนข้างยุ่งยากกว่าทุก ๆ กลุ่มของหาบเร่แผงลอยที่ผ่านมา แต่แนวทางหลัก ก็ยังคงเป็นแนวทางเดียวกัน แต่จะมีความละเอียดกว่ามาก กล่าวคือ

1. ถ้ามีพื้นที่โล่งว่างใกล้เคียงที่พร้อมจะทำการพัฒนา เช่น ลานจอดรถขนาดใหญ่ของตลาดที่ใช้ไม่เหมาะสม และไม่คุ้มค่า หรือมีพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ด้านหน้าอาคารและตึกแถว ก็น่าจะนำมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ โดยต้องมีการควบคุม ดูแล และจัดการที่เหมาะสม

2. หากขาดแคลนพื้นที่ที่จะพัฒนา ก็ควรหาดำเนินการควบคุม และแก้ไขปัญหในพื้นที่ที่มีอยู่ให้เหมาะสม ในเรื่องของระเบียบการค้าและแนวเขตการค้าให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดผลทางลบน้อยที่สุด

หรืออาจดำเนินการมาตรการต่าง ๆ เพื่อหาพื้นที่ว่างขึ้นมา อาจเป็นการชั่วคราวเพื่อเปิดการค้าในระยะสั้น ๆ ก็ได้ เช่น

- การปิดถนน หรือบางส่วนของถนนในบางเวลา , บางวัน เพื่อเปิดเป็นแหล่งการค้าหาบเร่แผงลอยโดยตรง เช่น การปิดถนนบริเวณหน้าตลาดวโรรสซีกตะวันออกในเวลากลางวัน ซึ่งมียานพาหนะสัญจรน้อยอยู่แล้วให้มารวมอยู่จุดเดียวและจัดระเบียบต่าง ๆ ให้เป็นย่านการค้าหาบเร่แผงลอยที่น่าดูขึ้นมา

- การใช้พื้นที่ลานจอดรถ พื้นที่ว่างหน้าอาคาร และที่โล่งว่างสาธารณะที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ เปิดการค้าหาบเร่แผงลอยชั่วคราวในระยะเวลานั้น ๆ เช่น ในตอนกลางวันเท่านั้น

นอกจากนี้การเชื่อมโยงพื้นที่การค้าหาบเร่แผงลอยที่อยู่ใกล้เคียงกัน ให้เป็นเส้นทางรถท่องเที่ยวภายในเมือง ก็น่าจะเป็นแนวทางที่เข้ามาเสริมอีกแนวทางหนึ่ง ที่จะทำให้เมืองเกิดความคึกคัก มีชีวิตชีวา โดยต้องดำเนินการควบคุมไปกับมาตรการอนุรักษ์ในระดับเมือง ซึ่งส่งเสริมวิถีชีวิต ศิลป และวัฒนธรรมของเมืองไม่ให้สูญหายไป เกิด Image ที่ดีต่อผู้ที่ได้พบเห็นและเข้ามาสัมผัส ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมืองได้เป็นอย่างมาก

6.3.6 กลุ่มหาบเร่แผงลอยบริเวณริมถนนสายต่าง ๆ ภายในเมือง

จากสภาพทั่วไปของกลุ่มหาบเร่แผงลอยประเภทนี้จะเห็นได้ว่า จะมีที่ตั้งอยู่บริเวณริมถนนสายต่าง ๆ ภายในเมือง มีการรวมกลุ่มไม่ใหญ่นัก สูงสุดที่สำรวจพบประมาณ 20 ราย มุ่งให้บริการกับประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงและผู้ที่ผ่านมา ซึ่งไม่ก่อให้เกิดปัญหามากนัก เนื่องจากการรวมกลุ่มไม่ใหญ่เกินไป แนวทางการจัดการต่อกลุ่มหาบเร่แผงลอยประเภทนี้มีดังนี้ คือ

การจัดการในเรื่ององค์ประกอบของหาบเร่แผงลอย

- Type (ประเภทสินค้า) แบ่งประเภทของสินค้าที่มาจำหน่ายให้มีความชัดเจน และเป็นระเบียบ โดยเฉพาะสินค้าประเภท Prepared food ซึ่งเป็นสินค้าหลักที่จำหน่ายอยู่ในปัจจุบัน
- Character (การเคลื่อนไหว) : เสนอให้มีการรวมตัวกันของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่อยู่ใกล้เคียงมาร่วมค้าขายในพื้นที่บริเวณเดียวกัน เพื่อสะดวกในการดูแลและจัดการ และประโยชน์ต่อผู้ค้าเองในการให้บริการ
- Size (ขนาดของหาบเร่แผงลอย) : ควรจัดให้เป็นมาตรฐานสำหรับผู้ที่จะเข้ามาค้าขายหาบเร่แผงลอยในบริเวณดังกล่าว โดยใช้มาตรการควบคุมองค์ประกอบของการค้าหาบเร่แผงลอยระดับเมืองในด้านอุปกรณ์และขนาดพื้นที่เข้ามาควบคุมดูแลตามตารางที่ โดยสินค้าส่วนใหญ่เป็นประเภท Prepared food ที่มีการกำหนดให้มีพื้นที่การค้าประมาณ 4-10 ตารางเมตรต่อราย
- Tools (อุปกรณ์การค้า) : รูปลักษณะของอุปกรณ์ที่ใช้ในการค้าควรให้เหมาะสมสำหรับประเภทสินค้า และแสดงออกถึงเอกลักษณ์ ศิลป และวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่เพื่อเป็นที่เชิดหน้าชูตาของเมือง ถึงแม้จะเป็นรถเข็น แต่ก็ควบคุมให้มีการดัดแปลงให้เหมาะสม
- Site (ที่ตั้งการค้า) : ที่ตั้งการค้าของหาบเร่แผงลอยควรเป็นไปตามเงื่อนไขที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยที่สุด
- Time (ช่วงเวลาในการค้าขาย) : กำหนดให้มีช่วงเวลาค้าขายที่ชัดเจนและคาดว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพการจราจรที่มีความหนาแน่นในบริเวณดังกล่าว โดยกำหนดให้ทำการค้าขายได้เฉพาะในเวลากลางคืนเท่านั้น เพื่อลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่

การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มหาบเร่แผงลอย

กลุ่มหาบเร่แผงลอยประเภทนี้กระจายอยู่ทั่วไปในเมืองตามถนนสายต่าง ๆ ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้น แม้จะไม่รุนแรงนัก แต่ก็ทำให้เกิดกระจายไปทั่วทั้งเมือง ซึ่งเป็นภาพที่ไม่น่าดูอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงน่าที่จะหาพื้นที่มารองรับ และสนับสนุนให้มาอยู่รวมกัน เพื่อความเป็นระเบียบ และสะดวกในการควบคุมดูแลและจัดการ แต่ถ้าหากไม่มีพื้นที่ใหม่มารองรับ ก็ควรปรับปรุงในเรื่องขององค์ประกอบของหาบเร่แผงลอยที่เป็นอยู่ รวมถึงจัดระเบียบในการค้า โดยให้เกิดผลในทางลบน้อยที่สุด

6.4 แนวทางการจัดการกลุ่มหาบเร่แผงลอยที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

จากสภาพการกระจายตัวของหาบเร่แผงลอยในปัจจุบัน นโยบายการพัฒนา โครงการและแนวทางในการพัฒนาเมืองด้านต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น คาดว่าจะส่งผลให้เกิดมีพื้นที่การค้าหาบเร่แผงลอยใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น จากแผนที่ 37 จะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่มีแนวโน้มจะเกิดพื้นที่การค้าขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่บริเวณทางแยกขนาดใหญ่ของเมือง และบริเวณชุมชนชานเมือง

เพื่อให้การหาแนวทางการจัดการเป็นไปอย่างเหมาะสม แนวทางหรือมาตรการหลักที่น่าจะดำเนินการคือ

1. กำหนดพื้นที่ที่จะอนุญาตให้มีพื้นที่การค้าหาบเร่แผงลอยให้มีความชัดเจนว่าพื้นที่บริเวณใดอนุญาต หรือไม่อนุญาต โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมในหลาย ๆ ด้านประกอบกัน
2. ดำเนินมาตรการตามแนวทางหลักที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อก่อนหน้านี้แล้วทั้งในกรอบระดับเมือง และในระดับพื้นที่
3. หาแนวทางการจัดการในรูปแบบของหาบเร่แผงลอยที่เกิดขึ้นในแต่ละรูปแบบ/กลุ่ม
4. ส่งเสริมให้มีการรวมตัวจัดตั้งเป็นองค์กรการค้าหาบเร่แผงลอยที่ถูกกฎหมาย โดยอาจมีส่วนราชการเข้าช่วยเหลือ หรือเป็นปรึกษา เพื่อการควบคุม ดูแล และจัดระเบียบให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

จะเห็นได้ว่าแนวทางการจัดการหาบเร่แผงลอยในเมืองของแต่ละรูปแบบของกลุ่มหาบเร่แผงลอยที่เกิดขึ้นทั้งในระดับพื้นที่และภาพรวมของเมืองดังที่ได้กล่าวมานั้น มีส่วนสอดคล้องกับนโยบายของแผนพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ระยะปานกลาง พ.ศ. 2540-2544 เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการจัดรูปแบบหรือองค์ประกอบของหาบเร่แผงลอยให้เข้ากับวิถีชีวิต ศิลป ประเพณี และวัฒนธรรมของเมือง รวมถึงการส่งเสริมให้มีสถานที่ค้าขายและจำหน่ายสินค้าโดยถูกกฎหมาย อีกทั้งเป็นการขจัดปัญหาความไม่น่าดูของเมืองที่มีสาเหตุจากการค้าหาบเร่แผงลอยให้บรรเทาเบาบางลง และที่สำคัญคือความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ค้าหาบเร่แผงลอย ที่ดูเหมือนจะเป็นไม้เบื่อไม้เมากันมาโดยตลอด ถึงแม้ความสำเร็จที่มองเห็นอาจจะยังไม่สมบูรณ์ทั้ง 100 เปอร์เซ็นต์ แต่การเริ่มต้นปฏิบัติที่ดีก็น่าจะเป็นความสำเร็จที่ลุล่วงไปแล้วกว่าครึ่งหนึ่ง ซึ่งจะเป็นบรรทัดฐานที่ดีต่อไปในอนาคตสำหรับการค้าหาบเร่แผงลอย